

BESLUT

2013-10-14

Dnr: 13/01197

SAKEN

Korrespondenterna, SVT2, 2013-05-07, program om klimatförändringar i Vietnam; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Programmet var ett reportage från Vietnam, där konsekvenserna av havsnivåhöjningen inneburit att många fått flytta från sina hem och att mycket odlingsbar mark har blivit obrukbar. Klimatforskare uppgavs varna för en temperaturhöjning på fyra grader de närmaste hundra åren, vilket skulle innebära havsnivåhöjningar på flera meter, förlust av enorma arealer jordbruksmark och klimatflyktingar.

Genom intervjuer beskrev människor längs hela Vietnams kust själva de stora förändringarna och hur de upplevde de nya förutsättningarna. Bland andra intervjuades en jordbrukare som sadlat om till musselodlare och en miljöaktivist i Hanoi beskrev hur hon arbetade för att få vietnameserna själva att bidra till att minska elkonsumention. I programmet intervjuades även människor som tvingats bygga sina hus på höga pålar längs kusten, för att klara att stå emot havet. Andra hade byggt räddningsplattformar under taken för att överleva översvämningarna.

ANMÄLNINGARNA

Flera anmälare är kritiska till programmet och anför i huvudsak följande.

- Det saknades alternativa förklaringar till problematiken.
- Problemen i Vietnam har uteslutande lokala orsaker exempelvis att bönderna pumpat upp så mycket vatten i Mekongdeltat att marken sjunker.
- En rapport har visat att havsnivåhöjningen i Vietnam ligger i nivå med vad som uppmätts globalt och att höjningen pågått på ungefär samma nivå sedan den senaste istiden.

En anmälare hävdar att ingen, inte ens FN:s klimatpanel (IPCC) har påstått att det kommer att bli fyra grader varmare och att allt bygger på en teori som alltmer visar sig felaktig samt att det de senaste 17 åren inte blivit någon global höjning av genomsnittstemperaturen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Det ligger mycket väl inom SVT:s uppdrag, att beskriva och redogöra för effekterna av klimatförändringar globalt på det sätt som skedde i det nu anmälda reportaget. Till grund för inslaget låg ett antal rapporter och uppgifter som stöder uppgiften att Vietnam anses vara ett av världens mest drabbade länder när det gäller effekterna av havsnivåhöjningar. Något som varit känt och uppmärksammat under flera år.

Redan av inledningen till reportaget framgick att en ökning av temperaturen med fyra grader var hypotetisk ”Om det blir fyra grader varmare, drabbas Vietnam mycket hårt. Jag vågar knappt tänka på det” säger professorn i meteorologi. Senare i reportaget konstaterade reportern:

Nu varnar klimatforskarna för en fyra grader varmare värld om hundra år. [...] Men människor drabbas redan i dag vid en temperaturhöjning på mindre än en grad. Vietnam är ett av världens mest drabbade länder. Hela landet kämpar i dag med konsekvenserna av så litet som 0,8 graders temperaturhöjning.

I programmet förstärks dessa fakta om havsyteökning orsakad av klimatförändringar genom de vittnesmål från drabbade människor och myndigheter som lokalt följer utvecklingen, vilket ytterligare understryker den mycket oroväckande bild som klimatforskningen genom IPCC uppvisar. Självfallet är processerna som till sist avgör hur människor drabbas komplexa, där havsyteökning samspelar med exempelvis ökat marktryck på grund av befolkningsökning och städers expansion, liksom riskerna för sänkt marknivå i instabila områden där grundvatten överutnyttjas.

Sammantaget råder det dock ingen tvekan om att de senaste årtiondenas ökade havsyta är ett stort och nytt problem som drabbar framförallt fattiga samhällen i låglänta kustområden i världen, såsom i Vietnam.

Det stämmer, som anmälarna påpekar, att det finns andra faktorer som påverkat effekterna av havsnivåhöjningen just i Mekongdeltaområdet. Det framgår dock av de ovan refererade rapporterna att människors tidigare påverkan genom exempelvis sänkt marknivå i områden där grundvattnet överutnyttjats, inte förklarar de snabba förändringar som nu kan observeras. Enligt forskarna råder det ingen tvekan om att de senaste årtiondenas ökade havsyta är ett stort och nytt problem. SVT vill i sammanhanget understryka att reportaget inte var filmat i Mekongområdet, utan längre norrut längs kusten, där det pågår traditionellt jordbruk och fiske. De bilder som visades och de intervjuer som gjordes med berörda bybor var således från andra områden än Mekongdeltaområdet.

Att bakgrunden till situationen i Vietnam var korrekt återgiven samt att hypotesen om en fyra graders temperaturhöjning var relevant i sammanhanget kan man bland annat finna stöd för i rapporten *World Bank. 2013. Turn Down the Heat: Climate Extremes, Regional Impacts, and the Case for Resilience. A report for the World Bank by the Potsdam Institute for Climate Impact Research and Climate Analytics. Washington, DC: World Bank.*

När det så gäller den generella frågan om global uppvärmning och klimatförändringar, kan SVT konstatera att det i dag finns ett massivt vetenskapligt stöd för uppfattningen människans utsläpp av växthusgaser förstärker den naturliga växthuseffekten och att detta påverkat klimatet i världen. Bakom IPCC-rapporterna ligger ett mycket omfattande arbete och rapporterna utgör den vetenskapliga grunden och referensramen för klimatförhandlingar globalt. SVT följer klimatfrågan kontinuerligt i sina sändningar. SVT kan konstatera att det gjordes en noggrann faktakontroll innan det nu anmälda inslaget sändes. Inför sändningen lät redaktionen också Johan Rockström, professor i miljövetenskap på Stockholms universitet och chef för Stockholm Resilience Centre, göra en faktagranskning av innehållet.

Efter det att redaktionen tagit del av anmälningarna till granskningsnämnden, har man ånyo kontrollerat innehållet i inslaget och kan sammanfattningsvis inte finna att något skulle vara felaktigt i förhållande till de uppgifter som redaktionen hade tillgång till vid sändningstillfället. Johan Rockström skriver i ett brev till redaktionen, med anledning av anmälningarna till granskningsnämnden, följande.

Faktamässigt så stämmer det att Vietnam är drabbat av havsnivåhöjningar som orsakas av klimatförändringar som i sin tur med mycket stor sannolikhet orsakas av oss människor. Globalt höjs havsnivån med i storleksordningen 3 mm/år, en takt som ökat de senaste årtiondena och som väntas öka ytterligare under kommande årtionden. Hittills har havsnivån globalt höjts med cirka 20 cm under de senaste femtio åren, med variationer mellan olika havsområden.

Vietnam tillhör de regioner som drabbats av denna höjning. Prognoserna i framtiden visar att höjningen globalt kan överstiga 1 meter detta århundrade.

I programmet förstärks dessa fakta om havsyteökning orsakad av klimatförändringar genom de vittnesmål från drabbade människor och myndigheter som lokalt följer utvecklingen, vilket ytterligare understryker den mycket oroväckande bild som klimatforskningen genom IPCC uppvisar. Självfallet är processerna som till sist avgör hur människor drabbas komplexa, där havsyteökning samspelar med exempelvis ökat marktryck på grund av befolkningsökning och städers expansion, liksom riskerna för sänkt marknivå i instabila områden där grundvatten överutnyttjas.

Sammantaget råder det dock ingen tvekan om att de senaste årtiondenas ökade havsyta är ett stort och nytt problem som drabbar framförallt fattiga samhällen i låglänta kustområden i världen, såsom i Vietnam.

SVT har i sitt yttrande hänvisat till flera rapporter och studier om bland annat klimatförändringar, havsnivåhöjningar och saltvattenintrång.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (5 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden (9 § i sändningstillståndet).

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Programmet handlade bland annat om vad som skulle ske i Vietnam med en fyragradig temperaturhöjning mot bakgrund av de konsekvenser som en 0,8-gradig höjning redan fått. Granskningsnämnden har i flera beslut sedan år 2010 konstaterat att IPCC:s slutsats att det pågår en global uppvärmning som med stor sannolikhet är orsakad av människans utsläpp av växthusgaser har ett mycket brett stöd bland såväl klimatforskare som ledande politiker. Nämnden kan konstatera att den slutsatsen alltså har ett mycket brett stöd. Att SVT sänder program och inslag som utgår från denna grundsyn kan inte i sig anses strida mot kravet på opartiskhet.

Mot bakgrund av den forskning som SVT hänvisar till och som enligt programföretaget har legat till grund för uppgifterna i programmet kan nämnden inte finna att programmet strider mot kravet på saklighet. Nämnden kan inte heller finna att programmets utformning strider mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Martin Fax.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Martin Fax